

- پرواز زنبور، به جشنواره‌های دیگر... / زاون قوکاسیان
- سینما! سینما!... / کاوۀ گوهرین

به جشنواره‌های دیگر پرواز خواهد کرد

نام فیلم: پرواز زنبور

کارگردان: جمشید عثمانوف. بیانگ هون مین

فیلمنامه: جمشید عثمانوف

فیلمبردار: بیانگ هون مین

تدوین: جمشید عثمانوف - بیانگ هون مین

صدا: سوتلانا کودراتوا

تهیه کننده: جمشید عثمانوف - بیانگ هون مین

هنرپیشگان: محمد شودی - ماستورا ارتیک

فخرالدین فتیدی، تاکوئی مراد رزیک

مدت ۹۰ دقیقه - سپید و سیاه - ۱۹۸۸ محصول تاجیکستان - کره جنوبی

در شهریور ماه ۷۷ پرواز زنبور در جشنواره پوسان کره جنوبی برای نخستین بار به نمایش درآمد.

جمشید عثمانوف: فیلم ما دیر به جشنواره رسید و در بخش جنبی خارج از مسابقه به نمایش درآمد در اولین نمایش فقط ۵ نفر در سینما بودند که محسن مخملباف یکی از این ۵ نفر بود بعد از اتمام فیلم مخملباف به ما تبریک گفت و در گفتگوهای مطبوعاتی و مصاحبه‌هایش از این فیلم به عنوان کشف جشنواره پوسان و یک فیلم خوب یاد کرد. تأثیر حرفهای مخملباف آنچنان بود که در نمایش دوم فیلم سالن جشنواره مملو از تماشاگران شد.

و مطبوعات کره شروع به نوشتن درباره پرواز زنبور کردند.

اولین موفقیت فیلم حرفهای محسن مخملباف بود که آن را به مردم و مطبوعات کره معرفی کرد. نمایش بعدی پرواز زنبور در تسالونیک بود که برنده جایزه بهترین کارگردانی «الکساندر نقره‌ای» بطور مشترک با فیلم دگمه‌دوزها ما از جمهوری چک گردید.

پرواز زنبور را در جشنواره بین‌المللی تورین ۹۸ دیدم. پیش از آن وقتی که به جشنواره تسالونیک یونان رسیدم فیلم پرواز زنبور به نمایش درآمده بود و من آن را از دست داده بودم.

● جمشید عثمانوف و بیانگ هون مین (کارگردانان پرواز زنبور)

۳۰۳

اینکه درباره این فیلم می‌نویسم شاید به دلیل آن است که فیلم بسیار خوبی است که از یک کشور همزبان در جشنواره‌ای بین‌المللی دیدم و یادگار خیلی خوبی است که با خود به ایران آورده‌ام.

داستان دیدن این فیلم هم می‌تواند جالب باشد.

دیدن فیلم‌های آسیای میانه و ماوراء قفقاز از زمانهای دور برایم جذاب بود به ویژه آنکه دیدن این فیلم‌ها با کارهای سرگئی پاراجانف و برادران شنگلایا شروع می‌شود.

جادوی خاصی در فیلم‌های برگزیده آسیای میانه وجود دارد که آنها را در موقعیت خاصی قرار می‌دهد.

در جشنواره تورین ۹۸ با جمشید عثمانوف آشنا شدم گفتگو با او به زبان فارسی برایم شورانگیز بود. کلام زیبای او شعف خاصی در من ایجاد می‌کرد و وقتی برای صبح روز بعد قرار گذاشتم او گفت در پگاه همدیگر را می‌بینیم.

در گفتگوی طولانی که با او داشتم از زنده‌یاد «دعوت خدانظرآوف» کارگردان تاجیکی و تأثیرش بر او و نیز از ساتیاجیت رای می‌گویند. میزان علاقه عثمانوف به ساتیاجیت رای را براحتی می‌توان در قاب‌بندی فیلم و در نوع نگاه تلخی که حاکم است بر فضای فیلم مشاهده کرد. نکته جالب دیگری که در گفتگو با عثمانوف دریافتم عشق شدید او به ایران و تأثیر ادبیات

کهن ایران بر او بود او همیشه کتاب غزلیات شمس را در جیب داشت و برای هر چیزی به این کتاب رجوع می‌کرد.

عثمانوف می‌گفت این فیلم را به اتفاق دوست کره‌ائی ام بیانگ هون‌مین با بودجه‌ای حدود ۴۰ هزار دلار ساخته‌اند، هم او و هم هون‌مین با یاری پدر و مادرشان و حتی کمک‌های دوستان این فیلم را در روستای آشت Ashot که زادگاه اوست ساخته‌اند. هنرپیشگان فیلم بعضی از اهالی روستا و نابازیگراند و عده‌ائی نیز از هنرپیشگان تئاتر و سینمای تاجیکستان می‌باشند.

او می‌گوید ما مطمئن نبودیم در فضای جنگ و خونریزی و ناامنی تاجیکستان بتوانیم فیلم را به پایان رسانیم برای من تمام شدن فیلم یک رؤیای ناممکن بود.

وقتی از او درباره هون‌مین پرسیدم، گفت: با او سالها پیش در مسکو آشنا شدم او دانشجوی سینما بود و من عاشق سینما و نقطه اشتراک و دوستی مان عشق به ساتیاجیت رای. پاراجانف و بطورکلی سینما اصلی‌ترین آنهاست من در طول حدوداً ۲۰ سالی است که سیلما را از پادوئی در تاجیک فیلم آغاز و با دستیاری کارگردان نویسنده‌گی فیلمنامه‌ها و ساختن فیلم ادامه داده‌ام.

جمشید عثمانوف درباره فعالیت سینمایی در تاجیکستان می‌گوید:

زمانی در تاجیک فیلم در شهر دوشنبه تنها مرکز فیلمسازی تاجیکستان حدود یکهزار نفر از انیماتور گرفته تا کارگر صحنه کار می‌کردند و حدوداً سالی ۱۰ فیلم بلند و ۴۰ فیلم کوتاه و مستند تولید می‌شد.

ولی امروز جنگ خونریزی و مشکلات اقتصادی تولید فیلم را به یک تا دو فیلم بلند و چند فیلم انگشت‌شمار مستند و کوتاه تقلیل داده است و بالاخره اینکه عثمانوف گفت موقعی که مشغول ساختن این فیلم در روستا بودیم گویی در مسجد و در پاکترین جاهای دنیا بودم به او گفتم اصفهان هم برای من چنین حالتی را دارد. بخصوص جلفای آن که بسیار مقدس و زیباست با او گفتم با همکار و دوست کره‌ائی ات بیانگ هون‌مین چقدر در ساختن فیلم همدلی داشتید او شعری از مولوی برایم خواند:

ای بسا هندو و ترک همزبان

ای بسا دو ترک چون بیگانگان

پس زبان همدلی خود بهتر است

عشق را خود صد زبان دیگر است

پرواز زنبور در شانزدهمین جشنواره جهانی فیلم تورین 16 TORINO FILM FESTIVAL جوایز زیر را بود:

- ۱- جایزه بهترین فیلم (سی میلیون لیر ایتالیا)
- ۲- جایزه فیورزی (فدراسیون بین‌المللی مطبوعات سینمایی شانزدهمین جشنواره فیلم تورین) در متن بیانیه داوران این جایزه آمده بود به پاس سادگی، شاعرانگی و صداقت داستان اهدا می‌شود که توانسته است با بودجه‌ای بسیار اندک نه تنها دشواری‌های سیاسی بلکه دشواری‌های اخلاقی را (در طول یک دوره انتقالی میان گذشته و آینده) ارائه دهد
- ۳- جایزه تماشاچیان (که هیأت داوری جداگانه‌ای داشت) نیز به بهترین فیلم پرواز زنبور به کارگردانی جمشید عثمانوف و بیانگ هون‌مین تقدیم شد.

به پاس زبان شاعرانه که در روایت داستانی ساده اما جهانی به کار گرفته شده اهدا می‌شود. اصولاً در جشنواره ما سه دیدگاه مختلف در این سه جمع تصمیم‌گیرنده وجود دارند ولی در فستیوال تورین انتخاب داوران آنتخان هوشمندانه و خردمندانه بود (البته شاید یکی از علل موفقیت جهانی‌ای فستیوال در همین انتخاب‌ها و پشتیبانی‌ها است که این فستیوال جوان را در ردیف بهترین فستیوال‌های اروپا قرار داده است). که اظهار رضایت منتقدین حاضر در فستیوال را برانگیخت اصولاً همیشه بین دیدگاه مردم و انتخاب داوران اختلافات فاحشی وجود دارد ولی در این دوره از تورین که من حضور داشتم توانستم از نزدیک شاهد این هارمونی و همخوانی باشم.

درباره عثمانوف زیاد نوشتم اما چرا این فیلم در جشنواره تورین جایزه اول را بُرد بهتر است از زبان فاطمه معتمدآریا داور این جشنواره بشنویم «علیرغم اینکه داوران از چهارگوشه دنیا بودند و طرز تلقی‌های مختلفی از سینما داشتند و از همه مهمتر هر کدام از آنان در کار خود خبره بودند اما درباره فیلم (پرواز زنبور) با اندک اختلاف، داوری و ارزش‌گذاری مشترکی داشتند جان آمیلیو کارگردان بزرگ ایتالیائی و رئیس هیئت داوران درباره این فیلم گفت کارگردانان این فیلم نگاه بسیار درستی داشتند و در انتقال این نگاه بسیار موفق‌اند.

در تورین ۱۶ داوران سعی کردند با دادن جایزه به این فیلم کاری کنند که جمشید عثمانوف و هون‌مین راهشان را ادامه دهند.

شاید می‌شد جایزه را به فیلمی هم داد که با اختلاف کمی از این فیلم و حتی با تکنیک بهتر باشد اما جایزه به جمشید عثمانوف و همکارش آنها را قائم به ذات تر می‌کند.

• صحنه‌ایی از فیلم پرواز زنبور

موضوع فیلم پرواز زنبور بسیار ساده است. جستجویی در درون انسان جستجو برای پاسخی که بسیاری از آن به سادگی می‌گذرند این پاسخ را معلم قهرمان فیلم باکندن چاهی که برای منظور خاص است و به آب می‌رسد می‌دهد. اما بیننده می‌داند که کندن چاه پاسخ اصلی نیست و لایه ظاهری است. ولی معلم آنقدر در کارش مصمم و خلل‌ناپذیر است و تا آنجائی پیش می‌رود که همسر و فرزندش را نیز برای این پاسخ از خود دور می‌کند.

همسر تن به کاری ناخواسته می‌سپارد و در سکوت نظاره می‌کند فرزند با همکاری صادقانه با پدرش درمی‌یابد که کندن چاه پاسخ اساسی نیست اما باید کار را تا به سرانجام پشتیبانی کرد حتی به بهای اسارت و پذیرفتن تهمت ناروای سرقت. پرواز زنبور فیلمی است عطرآگین که اگر با فن‌آوری دیگری کار می‌شد و یا اگر حتی به طریقه رنگی فیلمبرداری می‌شد عطر آن می‌پرید، هستی زندگی و زیبایی آن می‌پرید.

پرواز زنبور مطمئناً در سال ۹۹ به جشنواره‌های دیگری خواهد پرید شنیده‌ام تهران نیز «در هفدهمین جشنواره فجر» میزبان این فیلم خواهد بود.

باید منتظر فیلم‌های دیگر، جمشید عثمانوف باشیم فیلمساز مستعد تاجیکی که توانسته است در نخستین گام جایزه اول جشنواره تورین ۹۸ را به خود اختصاص دهد.